

Avoin saatavuus - tutkimusrahoittajan näkökulma

johtava tiedeasiantuntija Jyrki Hakapää Suomen Akatemia

Tiedejulkaisemisen päivä, 8.10.2020

Avoimuus ja vastuullisuus Akatemian strategiassa

Avoimuus ja vastuullisuus tuodaan selkeästi esille Akatemian vuonna 2020 päivitettyssä strategiassa

- Akatemian arvot ja toimintatapa:
 - ”Akatemian toimintaa ohjaavat avoimuus, läpinäkyvyys, luotettavuus sekä tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.”
 - ”Vastuullisuus on olennainen osa Akatemian toimintaa ja Akatemian rahoittamaa tutkimusta.”
- Akatemia rahoittaa korkealaatuista, vaikuttavaa ja uudistuvaa tutkimusta:
 - ”Avoimen tieteen, datan hallinnan ja analyysin sekä tutkimusinfrastruktuurien merkitys kasvaa lähes kaikilla tieteenaloilla.”

Plan S : Built on strong principles

- ⊙ **No** publication should be locked behind a **paywall**
- ⊙ OA must be **immediate**, *i.e.* no embargo periods
- ⊙ **No copyright transfer**; publication under a **CC BY license** by default
- ⊙ **Transparency** about pricing and contracts
- ⊙ Funders commit to support **publication fees** at a **reasonable** level
- ⊙ **Multiple routes** to OA compliance
- ⊙ Commitment to assess research outputs based on their **intrinsic merit** and NOT venue of publication

Aikataulu tiedelehtien kannalta

- Plan S:n mukaiset edellytykset Suomen Akatemian myöntämän rahoituksen käytölle otetaan käyttöön 1.1.2021 jälkeen Akatemian avaamien hakujen myötä tehtävissä rahoituspäätöksissä.
 - Heti tammikuussa 2021 avataan hakuja, mutta useimmiten hyvin suunnattuja hakuja, esim. infrastruktuurihaku
 - Huhtikuun 2021 haku
 - hakujen rahoituspäätökset todennäköisesti loppuvuodesta 2021
 - hankkeet pääsevät aloittamaan toimintansa loppuvuodesta 2021 ja alkuvuodesta 2022.
 - Merkittävin uusia muutoksia koskeva hakuajankohta on ns. syyskuun 2021 haku
 - Rahoituspäätökset keväällä 2022
 - Hankkeet aloittavat toimintansa syksyn alussa 2022.
- Uusi avoimen saatavuuden edellytys on huomioitava hakemusten julkaisusuunnitelmissa.

Miten tiedelehdet voivat toteuttaa avointa saatavuutta?

- Julkaisujen avoimen saatavuuden edellytykset eivät periaatteellisesti estä julkaisemista yhdessäkään tiedejulkaisussa, vaan tarjoavat kolme eri avoimuuden toteutustapaa:
 - vertaisarvioitujen tieteellisten artikkeleiden välitön avoin saatavuus julkaisemalla suoraan avoimeksi
 - rinnakkaistallentaminen
 - transformatiivisten sopimusten neuvottelu ja käyttö julkaisemiseen
- Julkaisun tulee saattaa avoimeksi maailmanlaajuisen, vastaanottajalle maksuttoman ja välittömän avoimuuden takaavaa lisenssiä käyttäen sekä taattava sisällön maksuton uudelleenjakaminen ja muokkaaminen

cOAlition S:n tuki tiedeyhteisölle

- cOAlition S diamond OA -katsaus esittelee loppuvuodesta 2020 APC-maksuista riippumattomia tapoja rahoittaa tieteellisiä julkaisuja.
- cOAlition S:n rights retention -strategia pyrkii luomaan oikeudellisen tavan toteuttaa välitön rinnakkaistallentaminen.
 - Suomen tekijänoikeuslain uudistaminen keväällä 2021
- cOAlition S:n malli kustantajien kulurakenteen läpinäkyvyyden edistämiseen
- cOAlition S :n journal checker tool avautuu 1.1.2021
 - helppokäyttöinen tietokanta, jonka avulla tutkija / suorituspaikka voi tarkistaa, onko jokin tietty tiedelehti tai julkaisualusta Plan S-kelpoinen vai ei.
 - Kelpoisuus ei riipu yksistään tiedelehden tai julkaisualustan julkaisulinjauksista, vaan myös rahoittajan rahoitusehdoista ja suorituspaikan tekemistä sopimuksista kustantajien ja lehtien kanssa.
 - DOAJ ensisijainen tiedonkähde avoimista tiedelehdistä.

Kotimainen tiedejulkaiseminen ja Plan S

- Periaatteellisesti Akatemian edellytykset avoimen saatavuuden toteuttamisesta koskevat kaikkia Akatemian rahoitusmuotoja.
- cOAlition S:n toimet avoimen saatavuuden tukemiselle suuntautuvat vahvasti kv. julkaisukentälle, kotimaisen kentän huomioiminen vaatii soveltamista:
 - Journal checker tool -käyttö otettava huomioon potentiaaliset tiedonpuutteet
 - cOAlition S:n peruslinjaus tutkimusrahoittajista ”omien rahoituspäätöstensä rahoittajina” ei toimi sellaisenaan, kotimainen ratkaisu vaatii yhteistoimintaa.

Kiitos !